

5. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72. – Ст. 2598.
6. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
7. Кравченко Ю.Ф. Органи внутрішніх справ як гарант особистих прав громадян України / Ю.Ф. Кравченко // Права людини та інформація: 36. наук. праць. – К.: Національна академія внутрішніх справ України. – 2001. – № 7. – С. 10.
8. Павлищев О. Право на свободу та особисту недоторканність / О. Павлищев // Закон та Бізнес – 2005. – № 27-28. – С. 703–704.
9. Бортновська З. Реалізація права на свободу та особисту недоторканність в українському кримінальному процесі / З. Бортновська // Право України. – 2003. – № 10. – Ст. 29–33.
10. Стецовский Ю.И. Право на свободу и личную неприкосновенность: Нормы и действительность / Ю.И. Стецовский. – М.: Дело, 2000. – 720 с.
11. Тертиштік В.М. Гарантії недоторканості приватного життя людини / В.М. Тертиштік // Права людини та інформація: 36. наук. праць. – К.: Національна академія внутрішніх справ України. – 2001. – С. 142–144.
12. Маляренко В. Про недоторканність житла та іншого володіння особи як засаду кримінального судочинства / В. Маляренко // Право України. – 2004. – № 7. – С. 120 с.
13. Самодин А.В. Недоторканність особистого життя людини як принцип кримінального процесу / А.В. Самодин // Право України. – 2004. – № 2. – С. 41–45.
14. Губенко М.Н. Конституционные гарантии прав и свобод человека и гражданина / М.Н. Губенко // Конституційні гарантії захисту людини у сфері правоохоронної діяльності. – Дніпропетровськ. – 1999. – С. 44–47.

УДК 343.102

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ

Смоков С.М., к.ю.н, професор

Одеський державний університет внутрішніх справ

У статті розглядаються проблеми класифікації заходів кримінально-процесуального примусу. Наводиться класифікація заходів кримінально-процесуального примусу за чинним законодавством України, запропонована відомими українськими вченими-процесуалістами, розглядаються їх точки зору з цього питання. Запропоновано авторське бачення цієї проблеми.

Ключові слова: заходи кримінально-процесуального примусу, класифікація, процесуальне примус.

Смоков С.М. КЛАССИФИКАЦИЯ МЕР УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНОГО ПРИНУЖДЕНИЯ / Одесский государственный университет внутренних дел, Украина

В статье рассматриваются проблемы классификации мер уголовно-процессуального принуждения. Приводится классификация мер уголовно-процессуального принуждения по действующему законодательству Украины, предложенная известными украинскими учеными-процессуалистами, рассматриваются их точки зрения по этому вопросу.

Предложено авторское видение этой проблемы.

Ключевые слова: меры уголовно-процессуального принуждения, классификация, процессуальное принуждение.

Smokov S.M. CLASSIFICATION OF CRIMINAL PROCEDURAL MEASURES OF INFORSMENT / Odessa state university of internal affairs, Ukraine

The article deals with a problem of classification of criminal-procedural measures of inforcement. It's given the classification of criminal-procedural measures of inforcement, accordig to current legislation of Ukraine, which is proposed by Ukrainian scientists-proceduralists, their scientific views on this problem. The author's view of the pointed problem is examined.

Key words: measures of criminal-procedural inforcement, classification, procedural inforcement.

У кримінальному судочинстві дотримання прав і свобод особи має специфічний характер, оскільки закон дозволяє застосування заходів обмеження цих прав і свобод у передбаченому законом порядку.

Завдання кримінального судочинства, які вирішуються державними органами та посадовими особами, що ведуть процес, часто не збігаються з інтересами окремих осіб і спричиняють їх протидію. А тому законом надано право органу дізнання, слідчому, прокурору та суду застосувати примус з метою забезпечення виконання ними процесуальних обов'язків. Заходи примусу дають можливість знаходити, збирати та зберігати докази, а також виключають можливість підозрюваному чи обвинуваченому ухилитися від слідства та суду, продовжувати свою злочинну діяльність та перешкоджати встановленню істини в справі.

Заходи процесуального примусу відрізняються від інших заходів державного примусу тим, що вони застосовуються в період порушення, розслідування та судового розгляду кримінальної справи і мають процесуальний характер. Вони застосовуються компетентними органами і в межах своїх повноважень відносно осіб, які беруть участь у справі, та неналежна поведінка яких може створити перешкоду для успішного ходу кримінального судочинства, застосовуються при наявності передбачених законом підстав, умов і порядку, що гарантує їх законність та обґрунтованість [2, 325,326]. У відповідності до норм міжнародних документів, які захищають права людини, Конституція України обмежила умови застосування примусових заходів, дозволивши їх застосування тільки на підставах і в порядку, передбачених законом; а таких, що значно обмежують права і свободи – за вмотивованим рішенням суду. Застосування примусу повинно бути обґрунтованим, його застосування можливе лише в результаті об'єктивного встановлення фактів, на які вони розраховані. Якщо обставини, при наявності яких застосовується кримінально-процесуальний примус, передбачаються з більшою чи меншою ймовірністю, то очевидним буде безпідставне і незаконне застосування кримінально-процесуального примусу [4, 17].

Примус завжди пов'язаний з обмеженням свободи особистості. Як справедливо зауважує З.З. Зінатуллін, у будь-яких формах свого прояву кримінально-процесуальний примус тим чи іншим чином пов'язаний з відповідним притисненням (позбавленням) конституційних прав і свобод особи і називає правообмежувальний характер основною їх властивістю [5, 87]. Саме тому застосування примусових заходів має бути законним, обґрунтованим і виправданим, що повинно забезпечуватись чіткими гарантіями недопущення безпідставного порушення згаданих вище прав. Застосування примусових заходів завжди переслідує конкретну мету. В одному випадку примусові заходи застосовуються внаслідок невиконання суб'єктами своїх процесуальних обов'язків. Прикладом таких заходів може бути привід як наслідок небажання з'явитися добровільно за викликом вповноваженої особи, обшук як наслідок відмови добровільної видачі розшукуваних об'єктів тощо. З метою попередження небажаної поведінки застосовуються превентивні примусові заходи, до яких відносяться, насамперед, запобіжні заходи, а також накладення арешту на майно [6, 161].

Офіційне визначення заходів кримінально-процесуального примусу у теорії кримінального процесу відсутнє, питання це на протязі багатьох років серед процесуалістів залишається дискусійним, ми спробуємо проаналізувати деякі точки зору окремих процесуалістів на це питання і надати свою класифікацію заходам кримінально-процесуального примусу.

Класифікація притаманна майже всім видам наукової діяльності, що вивчає навколишній світ. Класифікація полягає в тому, що дає можливість охопити одночасно всі предмети, які вивчаються, встановити не тільки місце кожного з них, але і зв'язок одного з одним, розкриває їхні внутрішні закономірності. Безумовно, це стосується і заходів кримінально-процесуального примусу. У процесуальній літературі ці заходи різними авторами класифікуються по-різному, тому досить важко об'єднати їх у певні групи за особливостями запропонованих класифікацій.

Кримінально-процесуальний примус та спроби його класифікувати були предметом вивчення таких радянських вчених-процесуалістів, як А.Н. Ахпанов, Б.Т. Базилев, Г.Н. Ветрова, З.Д. Єнікеев, З.З. Зінатулін, В.Г. Капустянський, З.Ф. Коврига, В.М. Корнуков, Ф.М. Кудін, І.Л. Петрухін, В.С. Чистякова та інших. Їхнє бачення кримінально-процесуального примусу знайшло продовження в працях багатьох російських вчених, таких як Б.Т. Безлепкін, В.П. Бож'єв, В.Н. Григор'єв, С.П. Єфімічев, В.В. Кальницький, Є.К. Кутуєв, М.І. Капінус, В.А. Михайлов, І.Л. Трунов, Л.К. Трунова та інших. Генезис російської наукової думки з цього питання призвів до систематизації та виділення заходів кримінально-процесуального примусу в окрему главу кримінально-процесуального закону (глава 14 КПК Росії), яка логічно об'єднала примусові заходи за виключенням слідчих дій, питання про віднесення яких до заходів процесуального примусу і досі є спірним у російському кримінальному процесі.

Найбільш повно точки зору на класифікацію заходів кримінально-процесуального примусу радянських, а потім і російських вчених були наведені в монографії Б.Б. Булатова та В.В. Николука: «Меры уголовно-процесуального принуждения (по главе 14 УПК России)» [3, 7-32]. Тому зупинятися на розгляді точок зору на це питання радянських та російських вчених ми не будемо, а спробуємо навести думки з цього питання наших українських вчених-процесуалістів. В Україні це питання так досконало, як в Росії, не вивчалось, відсутні і окремі монографічні роботи, присвячені цьому питанню, а автори, яких ми будемо наводити, розглядали це питання займаючись взагалі або дотриманням прав і свобод особи в Кримінальному процесі України, або запобіжними заходами.

В Україні заходами кримінально-процесуального примусу взагалі, та спробами надати класифікацію цих заходів займалися такі вчені, як: Ю.П. Аленін, Ю.М. Грошевой, В.С. Зеленецький, О.П. Кучінська, Л.М. Лобойко, О.Р. Михайленко, А.В. Молдаван, О.Б. Муравін, В.В. Назаров, В.В. Рожкова, Т.В. Садова, О.Г. Шило та інші.

Їх дослідження вносять вагомий вклад у розвиток науки кримінального процесу України. З цього приводу заслуговує на увагу точка зору професора Ю.П. Аленіна, який стверджує що зовні процесуальний примус виражається у формі психологічного, фізичного чи морального впливу на поведінку суб'єкта і має своєю метою не тільки запобігання неправомірної поведінки, але і її попередження, і ми з цим цілком погоджуємося.

Заходи процесуального примусу за своєю правовою природою, на його думку, розподіляються на чотири групи:

1. Заходи, які забезпечують неухилення підозрюваного, обвинуваченого від правосуддя (запобіжні заходи).

2. Заходи, що спрямовані на забезпечення отримання засобів доказування. До них належать: освідування, обшук, виїмка, виклик для дачі показань і висновків свідків і експертів, отримання зразків для експертного дослідження, поміщення обвинуваченого в медичну установу для обстеження (ст.205 КПК), накладення арешту на кореспонденцію та зняття інформації з каналів зв'язку. Вони, на відміну від запобіжних заходів, можуть бути застосовані не тільки щодо обвинуваченого (підозрюваного), але і відносно інших осіб. Їхнє завдання – забезпечити слідчому і суду можливість отримати та використати засоби доказування.

3. Заходи процесуального примусу, за допомогою яких забезпечується законний порядок у ході провадження в справі. Такими заходами є: письмове зобов'язання підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного про явку на виклик особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора або суду, а також про те, що він повідомить про зміну свого місця перебування (ч.3 ст.148 КПК); привід – це здійснювана за мотивованою постановою органу досудового розслідування, прокурора або судді (чи ухвалою суду) примусова доставка підозрюваного, обвинуваченого, свідка, потерпілого в орган досудового розслідування або в суд у випадку неявки її без поважної причини; заборона особі, щодо якої порушено кримінальну справу, виїжджати за межі України до закінчення досудового розслідування чи судового розгляду (ст.98 КПК); відсторонення обвинуваченого від посади (ст.147 КПК); видалення підсудного із залу судового засідання (ст.272 КПК); поміщення неповнолітнього у приймальник-розподільник (ч.3 ст.73 КПК).

4. Заходи по забезпеченню цивільного позову і можливої конфіскації майна (ст.126 КПК) [7, 119-120].

О.Б. Муравін теж поділяє заходи процесуального примусу на чотири групи, однак з деякими різницями, ніж Ю.П. Аленін, він вважає, що: заходи кримінально-процесуального примусу не однакові, вони істотно відрізняються один від одного за змістом і характером примусу, цілями і підставами застосування, застосовуючим їх органам, особам, щодо яких вони застосовуються, а також з процесуального оформлення.

Одні з них покликані припинити можливість продовження обвинуваченим (підозрюваним) злочинної діяльності, його ухилення від слідства або суду або перешкоджання процесуальної діяльності (запобіжного заходу, затримання, відсторонення від посади, видалення осіб із залу судового розгляду та ін.).

Другі пов'язані з необхідністю доставляння осіб у слідчі або судові органи (привід).

Треті спрямовані на виявлення і процесуальне закріплення доказів (обшук, виїмка, огляд, отримання зразків для порівняльного дослідження, направлення обвинуваченого або підозрюваного до медичної установи для експертного дослідження).

Четверті служать засобом забезпечення виконання вироку в частині майнових стягнень (накладення арешту на майно) [8, 100].

Вважаємо, що наведена О.Б. Муравіним класифікація є неповною, оскільки не враховує всіх заходів процесуального примусу, які закріплені в кримінально-процесуальному кодексі України.

А.В. Молдован поділяє заходи процесуального примусу на чотири види відповідно до їх цільового призначення:

- 1) запобіжні заходи – які забезпечують неухилення обвинуваченого від слідства і суду;
- 2) заходи, спрямовані на забезпечення засобів доказування – обшук, виїмка, освідування;
- 3) заходи щодо забезпечення порядку судового розгляду – видалення із зали суду, сплата штрафу;
- 4) заходи щодо забезпечення цивільного позову – арешт на

майно, опис майна [9, 28]. Ця класифікація видається нам теж неповною, оскільки автор лишив поза своєю увагою такі заходи кримінально-процесуального примусу, як накладення арешту на поштово-телеграфну кореспонденцію та зняття інформації з каналів зв'язку, отримання зразків для порівняльного дослідження, які можна було б віднести до засобів доказування. Окрім того, автором не вводиться поняття інших примусових заходів, які виходять за рамки запропонованої класифікації – відсторонення обвинуваченого від посади, зобов'язання про явку.

О.П. Кучинська поділяє заходи процесуального примусу на три групи. Одні з них забезпечують явку осіб до суду, прокуратури, до слідчих, інші – забезпечують одержання доказів, наприклад, під час проведення обшуку, виїмки, треті – виконання вироків у частіші майнових стягнень накладенням арешту на майно [10, 80]. Ця класифікація на наш погляд є дуже спрощеною, яка повною мірою не розкриває всіх заходів процесуального примусу.

У Л.М. Лобойка інший підхід до класифікації заходів кримінально-процесуального примусу, він наголошує, що в теорії процесу заходами процесуального примусу іноді називають і слідчі дії (обшук, виїмку, огляд), і заходи: забезпечення цивільного позову (накладення арешту на майно); забезпечення належного проведення експертизи (одержання зразків для експертного дослідження, направлення в медичний заклад для обстеження); юридичну відповідальність – санкції (грошові стягнення). Він стверджує, що такий підхід до визначення поняття та системи заходів процесуального примусу не зовсім правильний, бо він не заснований на ознаках, які іманентно притаманні цим заходам.

Він до заходів кримінально-процесуального примусу відносить:

- привід свідка (ч.2 ст.70 КПК); потерпілого (ч.3 ст.72 КПК); обвинуваченого і підозрюваного (статті 135 і 136 КПК);
- Відсторонення обвинуваченого від займаної посади (ст.147 КПК);
- письмове зобов'язання про повідомлення про зміну свого місця перебування, а також про явку до слідчого і в суд за їх викликом (ч.3 ст.148 КПК);
- приміщення неповнолітнього у віці з одинадцяти років до віку, з якого настає кримінальна відповідальність, у приймач-розподільник для неповнолітніх (ч.3 73 КПК);
- попереджувальне обмеження, тобто заборона особі, щодо якої порушено кримінальну справу, виїжджати за межі України до закінчення досудового слідства або судового розгляду (ст.981 КПК);
- направлення обвинуваченого до медичного закладу (ст.205 КПК) та інші [11, 181], не поділяючи їх на групи.

В.В. Назаров поділяє заходи процесуального примусу на такі види:

1) превентивно-попереджувальні. До яких належать:

а) запобіжні заходи (статті 148-165³ КПК України);

б) заходи забезпечення процесу доказування (примусовий порядок проведення обшуку – ч.1 ст.183 КПК України, примусова виїмка із житла – ч.4 ст.178 КПК України, освідкування – ст.193 КПК України, одержання зразків для експертного дослідження – ст.199 КПК України, накладення арешту на кореспонденцію і зняття інформації з каналів зв'язку – ст.187 КПК України);

в) інші передбачені законом заходи (відсторонення обвинуваченого від посади – ст.147 КПК України, привід – зазначений захід регламентується статтями 135, 136 КПК

України (привід обвинуваченого), ст.288 України (привід підсудного), статтями 72, 290 КПК України (привід потерпілого), статтями 70, 292 КПК України (привід свідка).

2) заходи кримінально-процесуальної відповідальності (особиста порука – ч.2 ст.152; порядок вирішення питання про грошове стягнення з поручителя в разі ухилення обвинуваченого від явки до органів дізнання чи слідства – ст.153 КПК, застава – ст.154¹ КПК, взяття під варту – ст.155 КПК України) [12, 143-144]. Ця класифікація, на наш погляд, теж є неповною, оскільки з неї випадає ціла низка заходів процесуального примусу.

Ю.М. Грошевий та О.Г. Шило вважають, що заходи кримінально-процесуального примусу можуть бути класифіковані за різними критеріями. Перш ніж розглянути їх можливі класифікації, вони зазначають, що в кримінально-процесуальній теорії склалося два підходи до вирішення питання щодо їх системи. Одні вчені вважають, що до неї не повинні включатися слідчі дії, оскільки вони є засобами доказування, інші наполягають на доцільності визнання за ними значення заходів кримінально-процесуального примусу. Поділяючи останню точку зору, слід разом з тим підкреслити, що до заходів кримінально-процесуального примусу обґрунтовано відносяться лише ті слідчі дії, при провадженні яких закон дозволяє застосування примусу.

Залежно від мети застосування заходи кримінально-процесуального примусу поділяються на: заходи, спрямовані на припинення або попередження протиправної поведінки осіб, які беруть участь у провадженні по кримінальній справі (запобіжні заходи (ст.149 КПК), відсторонення обвинуваченого від посади, яку він обіймає (ст.147 КПК тощо); заходи, спрямовані на отримання доказів по справі (слідчі дії, які мають примусовий характер, наприклад, обшук, примусова виїмка, освідування тощо); заходи, спрямовані на забезпечення виконання вироку (накладення арешту на майно обвинуваченого (статті 125, 126 КПК)); заходи, спрямовані на створення належних умов для здійснення провадження по кримінальній справі (видалення із залу засідання особи, яка порушує порядок, притягнення до адміністративної відповідальності за порушення порядку судового засідання (ст.272 КПК) тощо). Залежно від сфери застосування заходи кримінально-процесуального примусу можуть бути класифіковані таким чином: у сфері доказування застосовуються слідчі дії, спрямовані на отримання та перевірку доказів (як вірно зазначає І.Л. Петрухін, процесуальні дії самі по собі не є примусом, а являють собою правозастосовні комплекси, у межах яких можливий, але не обов'язковий примус. Зокрема, якщо особа перешкоджає проведенню огляду, ексгумації трупа, освідуванню, то до неї застосовується примус); у сфері забезпечення законності процесуальних правозастосовних актів – скасування прийнятого рішення, усунення особи від здійснення провадження тощо; у сфері реагування на протиправну поведінку – притягнення до юридичної відповідальності, привід тощо; у сфері гарантій прав особи – накладення арешту на майно підозрюваного, обвинуваченого або осіб, які несуть за законом матеріальну відповідальність за його дії, з метою забезпечення відшкодування шкоди, завданої злочином, тощо; у сфері превенції – запобіжні заходи, відібрання письмового зобов'язання про явку на виклик особи, яка здійснює дізнання, слідчого, прокурора або суду тощо [13, 248-249].

Не розглядаючи класифікацію заходів кримінально-процесуального примусу залежно від сфери застосування і зупиняючись на класифікації залежно від мети застосування, робимо висновок, що з наведеною точкою зору можна погодитись лише частково, оскільки автор не приводить, куди ним віднесена заборона особі, щодо якої порушено кримінальну справу, виїжджати за межі України до закінчення досудового слідства або судового розгляду (ст.98¹ КПК), поміщення неповнолітнього в приймальник-розподільник для неповнолітніх (ч.3 ст.7¹ КПК).

Якщо розглянути класифікацію заходів кримінально-процесуального примусу за метою застосування, то найбільш вдалою класифікацією нам здається класифікація, наведена професором Ю.П. Аленіним, однак вона теж не бездоганна. Так, на нашу думку, Ю.М. Грошовий дуже правильно відносить відсторонення обвинуваченого від посади, яку він обіймає (ст. 147 КПК), до заходів, спрямованих на припинення або попередження протиправної поведінки, а не до заходів, за допомогою яких забезпечується закон і порядок у ході провадження в справі, (Ю.П. Аленін), оскільки закон і порядок провадження по справі може й забезпечуватися, а особа, залишаючись на посаді, може продовжувати злочинну діяльність (продовжує надавати злочинні накази, не пов'язані з розслідуванням вже порушеної проти неї кримінальної справи).

Також нам здається, що більш правильною буде віднесення накладання арешту на майно до заходів, спрямованих на забезпечення виконання вироку, як це пропонує Ю.М. Грошовий.

Таким чином, якщо класифікувати заходи кримінально-процесуального примусу за метою застосування, враховуючи розглянуті вище класифікації, ми пропонуємо наступну класифікацію:

1. Заходи, спрямовані на припинення або попередження протиправної поведінки осіб, які беруть участь у провадженні по кримінальній справі (запобіжні заходи, відсторонення обвинуваченого від посади, яку він обіймає);
2. Заходи, спрямовані на отримання доказів по справі; до них належать: освідування, обшук, виїмка, виклик для дачі показань і висновків свідків і експертів, отримання зразків для експертного дослідження, поміщення обвинуваченого в медичну установу для обстеження, накладення арешту на кореспонденцію та зняття інформації з каналів зв'язку, ексгумація трупа.
3. Заходи, спрямовані на створення належних умов для здійснення провадження по кримінальній справі (видалення із залу засідання особи, яка порушує порядок, притягнення до адміністративної відповідальності за порушення порядку судового засідання письмове зобов'язання підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного про явку на виклик особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора або суду, а також про те, що він повідомить про зміну свого місця перебування; привід, заборона особі, щодо якої порушено кримінальну справу, виїжджати за межі України до закінчення досудового розслідування чи судового розгляду поміщення неповнолітнього у приймальник-розподільник;
4. Заходи, спрямовані на забезпечення виконання вироку (накладення арешту на майно обвинуваченого).

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 28.12.1960 року Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1001-05>.
2. Кримінально-процесуальне право України: Підручник / За загальною редакцією Ю.П. Аленіна – Х.: ТОВ «Одіссей», 2009. – 816 с.
3. Булатов Б.Б. Меры уголовно-процессуального принуждения (по главе 14 УПК России) / Б.Б. Булатов, В.В. Никулюк. – М.: Спарк, 2003. – 180 с.
4. Капустянский В.Г. Убеждение и принуждение в советском уголовном процессе: [учебное пособие] / В.Г. Капустянский. – М.: МССШМ МВД СССР, 1990. – 53 с.
5. Зинатуллин З.З. Меры уголовно-процессуального принуждения / З.З. Зинатуллин // Правоведение. – 1985. – № 1. – С. 86–88.

6. Садова Т.В. Заходи кримінально-процесуального примусу й їх класифікація. / Т.В. Садова // Південноукраїнський правничий часопис. – 2010. – № 3. – С. 160–163.
7. Кримінальний процес України: Навч. посібник для підготовки до іспиту / За загальною редакцією Ю.П. Аленіна – Х.: ТОВ «Одіссей», 2010.– 328 с.
8. Уголовный процесс Украины: Учебное пособие / За редакцією А.Б. Муравина. – О.:ОЮИ ХНУВД, 2007. – 235 с.
9. Молдаван А.В. Кримінальний процес: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: [навчальний посібник] / А.В. Молдован. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
10. Кучинська О.П. Кримінальний процес України: навч. посібник / О.П. Кучинська, О.А. Кучинська. – К.: Прецедент, 2005. – 202 с.
11. Лобойко Л.Н. Уголовно-процесуальное право: Учебное пособие: Курс лекцій / Л.Н. Лобойко. – Х.: Одиссей. – 2007. – 672 с.
12. Кримінальний процес України: Підручник / за ред Назарова В.В., Омельченко Г.М. – К.: Юридична думка, 2005 – 548 с.
13. Кримінальний процес: підручник / за ред. Ю.М. Грошового та О.В. Капліної. – Х.: Право, 2010. – 608 с.

УДК 343.98

ТАКТИЧНІ ПРИЙОМИ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ

Чаплинський К.О., к.ю.н., доцент

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Стаття присвячена дослідженню актуальних проблемних питань тактичного забезпечення проведення обшуку. Розглянуто тактичні прийоми проведення обшуку в підозрюваних та обвинувачених з урахуванням сучасної наукової думки та потреб правоохоронної практики.

Ключові слова: тактика, тактичне забезпечення, тактика обшуку, обшук.

Чаплинский К.А. ТАКТИЧЕСКИЕ ПРИЕМЫ ПРОВЕДЕНИЯ ОБЫСКА / Днепропетровский государственный университет внутренних дел, Украина

Статья посвящена рассмотрению актуальных проблемных вопросов тактического обеспечения проведения обыска. Рассмотрены тактические приемы проведения обыска у подозреваемых и обвиняемых с учетом современных потребностей правоохранительной практики.

Ключевые слова: тактика, тактическое обеспечение, тактика обыска, обыск.

Chaplynski K.A. TACTICAL METHODS OF CARRYING OUT OF THE SEARCH / Dnepropetrovsk state university of internal affairs, Ukraine

This article is devoted to consideration of actual problem questions of tactical supply of carrying out of the search. The author have considered the tactical methods of carrying out of the search of suspected and defendants.

Key words: tactics, tactical supply, search tactic, search.

Одним з основних, специфічних та найскладніших видів діяльності правоохоронних органів є повне й швидке розкриття і розслідування злочинів та викриття винних у злочинній діяльності. Узагальнення слідчої практики свідчить про існування суттєвих